

Scheda anagrafica su Sofocle

- **summa biografica:** *Suda* σ 815 A. Σοφοκλῆς, Σωφίλου, Κολωνῆθεν, Ἀθηναῖος, τραγικός, τεχθεὶς κατὰ τὴν οὔτῃ Ὀλυμπιάδα (488-484), ὡς πρεσβύτερος εἶναι Σωκράτους ἔτη ἰζ´. οὗτος πρῶτος τρισὶν ἐχρήσατο ὑποκριταῖς καὶ τῷ καλουμένῳ τριταγωνιστῇ, καὶ πρῶτος τὸν χορὸν ἐκ πεντεκαίδεκα εἰσήγαγε νέων, πρότερον δυοκαίδεκα εἰσιόντων. προσηγορεύθη δὲ Μελίττα διὰ τὸ γλυκύ. καὶ αὐτὸς ἤρξε τοῦ δράμα πρὸς δράμα ἀγωνίζεσθαι, ἀλλὰ μὴ στρατολογεῖσθαι (τετραλογεῖσθαι *prop.* Naeke, *fort. recte*). καὶ ἐγραψεν ἐλεγείαν τε καὶ παιᾶνας καὶ λόγον καταλογάδην περὶ τοῦ χοροῦ, πρὸς Θέσπιν καὶ Χοιρίλον ἀγωνιζόμενος. παῖδας δὲ οὓς ἔσχεν οὗτοι, Ἰοφῶν, Λεωσθένης, Ἀρίστων, Στέφανος, Μενεκλείδης. τελευτᾷ δὲ μετὰ Εὐριπίδην, ἐτῶν ρ´. ἐδίδαξε δὲ δράματα οἰκ´, ὡς δὲ τινες καὶ πολλῶ πλείω, νίκας δὲ ἔλαβε κδ´.

- **nascita intorno al 497/496 a.C., esordio nel 469/468, morte nel 406/405, sempre ad Atene:** *Marmor Parium FGrHist 236 A 56* ἀφ´ οὗ Σοφοκλῆς ὁ Σοφίλου ὁ ἐκ Κολωνοῦ ἐνίκησε τραγωδία ἐτῶν ὦν ΔΔΓ´ΙΙΙ, ἔτη ΗΗΓ´Ι (469/468), ἄρχοντας Ἀθήνησι Ἀηφριώνος, ... 64 ἀ[φ]´ οὗ Σο[φ]οκλῆς ὁ ποιητῆς βιώσας ἔτη Ϝ´ΔΔΔΔΠ ἐτελεύτησεν, καὶ Κῦρος ἀνέβ[η], ἔτη ΗΔΔΔΠΙΙΙ (406/405) [ἄρχ]οντος Ἀθήνησι Καλλίου τοῦ προτέρου.

Apollod. FGrHist 244 F 35 (Diod. Sic. XIII 103,4) περὶ δὲ τὸν αὐτὸν χρόνον (406/405) ἐτελεύτησε Σοφοκλῆς ὁ Σοφίλου, ποιητῆς τραγωδιῶν, ἔτη βιώσας ἐνενήκοντα, νίκας δ´ ἔχων ὀκτωκαίδεκα ... Ἀπολλόδωρος δ´ ὁ τὴν χρονικὴν σύνταξιν πραγματευσάμενός φησι καὶ τὸν Εὐριπίδην κατὰ τὸν αὐτὸν ἐνιαυτὸν τελευτῆσαι· τινὲς δὲ λέγουσι παρ´ Ἀρχελάῳ τῷ βασιλεῖ Μακεδόνων κατὰ τὴν χώραν ἐξελθόντα κυσὶ περιπεσεῖν καὶ διασπασθῆναι μικρῶ πρόσθεν τούτων τῶν χρόνων.

Vit. Soph. 12-14 γεννηθῆναι δὲ αὐτὸν φασιν οἱ Ὀλυμπιάδι κατὰ τὸ δεύτερον ἔτος ἐπὶ ἄρχοντος Ἀθήνησι Φιλίππου (495/494). ἦν δὲ Αἰσχύλου νεώτερος ἔτεσιν ζ´, Εὐριπίδου δὲ παλαιότερος κδ´.

- **educazione ricca e raffinata:** *Vit. Soph.* 15-19 διεπονήθη δὲ ἐν παισὶ καὶ περὶ παλαιστράν καὶ μουσικὴν, ἐξ ὧν ἀμφοτέρων ἐστεφανώθη, ὡς φησὶν Ἰστρός (*FGrHist 334 F 35*). ἐδιδάχθη δὲ τὴν μουσικὴν παρὰ Λάμπρῳ, καὶ μετὰ τὴν ἐν Σαλαμῖνι ναυμαχίαν Ἀθηναίων περὶ τρόπαιον ὄντων μετὰ λύρας γυμνὸς ἀγλιμμένος τοῖς παιανίζουσι τῶν ἐπινικίων ἐξῆρχε.

- **incarichi politici:** *hyp. Ant. I* (Ar. Byz.) 17s. φασὶ δὲ τὸν Σοφοκλέα ἠξιώσθαι τῆς ἐν Σάμῳ στρατηγίας (441 a.C.) εὐδοκίμησαντα ἐν τῇ διδασκαλίᾳ τῆς Ἀντιγόνης.

Vit. Soph. 35s. καὶ Ἀθηναῖοι δὲ αὐτὸν ξε´ ἐτῶν ὄντα (432 a.C.) στρατηγὸν εἵλοντο πρὸ τῶν Πελοποννησιακῶν ἔτεσιν ζ´, ἐν τῷ πρὸς Ἀναίους πολέμῳ.

Arist. Rh. 1419a 26-30 οἷον Σοφοκλῆς, ἐρωτώμενος ὑπὸ Πεισάνδρου εἰ ἔδοξεν αὐτῷ, ὥσπερ καὶ τοῖς ἄλλοις προβούλοις, καταστῆσαι τοὺς τετρακοσίους (411 a.C.), ἔφη, “τί δέ; οὐ πονηρὰ σοὶ ταῦτα ἐδόκει εἶναι;” ἔφη, “οὐκοῦν σὺ ταῦτα ἐπραξας τὰ πονηρὰ;” “ναί”, ἔφη, “οὐ γὰρ ἦν ἄλλα βελτίω”.

- **successi in tragedia:** *IG Π² 2325, col. I 5* [Σοφ]οκλῆς ΔΓ´ΙΙΙ

Vit. Soph. 33s., 76-79 νίκας δὲ ἔλαβεν κ´, ὡς φησὶ Καρύστιος (*FHG IV 359*), πολλάκις δὲ καὶ δευτερεῖα, τρίτα δὲ οὐδέποτε ... ἔχει δὲ δράματα, ὡς φησὶν Ἀριστοφάνης (fr. 385 Sl.), ρλ´, τούτων δὲ νενοθεύεται ἰζ´. συνηγωνίσαστο δὲ καὶ Αἰσχύλῳ καὶ Εὐριπίδῃ καὶ Χοιρίλῳ καὶ Ἀριστίᾳ καὶ ἄλλοις πολλοῖς καὶ Ἰοφῶντι τῷ υἱῷ.

Suda σ 815 A. νίκας δὲ ἔλαβε κδ´.

- **innovazioni e arte tragica:** *Vit. Soph.* 20-23, 90-97 παρ´ Αἰσχύλῳ δὲ τὴν τραγωδίαν ἔμαθε. καὶ πολλὰ ἐκαινούργησεν ἐν τοῖς ἀγῶσι, πρῶτον μὲν καταλύσας τὴν ὑπόκρισιν τοῦ ποιητοῦ διὰ τὴν ἰδίαν μικροφωνίαν (πάλα γὰρ καὶ ὁ ποιητῆς ὑπεκρίνετο αὐτός), τοὺς δὲ χορευτὰς ποιήσας ἀντὶ ἰβ´ καὶ τὸν τρίτον ὑποκριτὴν ἐξεῦρε ... οἶδε δὲ καιρὸν συμμετροῦσαι καὶ πράγματα ὥστε ἐκ μικροῦ ἡμιστιχίου ἢ λέξεως μίᾳ ὅλον ἠθοποιεῖν πρόσωπον. ἐστὶ δὲ τοῦτο μέγιστον ἐν ποιητικῇ, δηλοῦν ἦθος ἢ πάθος ... φησὶ δὲ Ἀριστόξενος (fr. 79 Wehrli) ὡς πρῶτος τῶν Ἀθηνηθεν ποιητῶν τὴν Φρυγίαν μελοποιεῖν εἰς τὰ ἴδια ἄσματα παρέλαβε καὶ τοῦ διθυραμβικοῦ τρόπου κατέμιξεν.

- **amore per Atene:** *Vit. Soph.* 37s. οὕτω δὲ φιλαθηναϊότατος ἦν ὥστε πολλῶν βασιλέων μεταπεμπομένων αὐτὸν οὐκ ἠθέλησε τὴν πατρίδα καταλιπεῖν.

- **culto:** *Vit. Soph.* 39-42, 74s. ἔσχε δὲ καὶ τὴν τοῦ Ἄλωνος ἱερωσύνην, ὃς ἦρως μετὰ Ἀσκληπιῷ παρὰ Χείρωνι ἰδρυνθεὶς ὑπὸ Ἰοφῶντος τοῦ υἱοῦ μετὰ τὴν τελευτήν. γέγονε δὲ καὶ θεοφιλής ὁ Σοφοκλῆς ὡς οὐκ ἄλλος, καθά φησὶν Ἰερώνυμος (fr. 31 Wehrli) ... Ἰστρός δὲ φησὶν (*FGrHist 334 F 38*) Ἀθηναίους διὰ τὴν τοῦ ἀνδρὸς ἀρετὴν ψήφισμα πεποιημένα καθ´ ἕκαστον ἔτος αὐτῷ θύειν.

- **serenità, felicità:** *Ar. Ra.* 82 (ΔΙ.) ὁ δ´ εὐκόλος μὲν ἐνθάδ´, εὐκόλος δ´ ἐκεῖ.

Vit. Soph. 31s. καὶ ἀπλῶς εἰπεῖν τσαύτη τοῦ ἠθους αὐτῷ γέγονε χάρις ὥστε πάντη καὶ πρὸς ἀπάντων αὐτὸν στέργεσθαι.